

Måndagen den 13 April 1874.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

Justerades 2 protokollsutdrag för den 11 och protokollet för den 4 dennes.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 10, angående upplåtelse till Westmanlands läns hushållnings-sällskap af ett till landshöfdingeindelningen i nämnda län hörande jordområde;

N:o 11, angående upplåtelse till Köpings stad af vissa delar utaf kronolägenheterna Byslätten och Köpingsön med dertill hörande Stora och Lilla Gåskärret;

N:o 12, angående upplåtelse till Köpings stad af en del utaf kronolägenheten Hushagen;

N:o 13, angående afsöndring af jord från öfverstebostället Kronobäck vid Calmar regemente till Mönsterås församlings folkskola i Calmar län;

N:o 14, angående eftergift till förmån för staden Halmstad af Kronans rätt till danaarf efter Skräddaren P. Sandberg;

N:o 15, angående eftergift till förmån för enkan Karin Svensson, född Olsson, af Kronans rätt till danaarf efter hennes man, Artilleristen C. N. B. Svensson;

N:o 16, angående upphörande af optionsrätt till arrende af landtstatsboställe, som efter indragning till statsverket för dess räkning för första gången utarrenderas;

N:o 17, angående sökt eftergift å arrendet för Wenngarns kungsgård; och

N:o 18, angående afsöndring af jord från öfverjägmästarebostället Halby Storegården i Skaraborgs län.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående förändradt sätt för offentliggörande i kyrka af allmänna författningar och kungörelser samt enskilda tillkännagifvanden; och

N:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående ändring och tillägg i vissa delar af Sjölagen.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 11 dennes bordlagda nådiga propositioner:

1:o angående dyrtidstillägg för kleresistaten vid Kongl. flottan samt för lärarepersonalen vid Skeppsgosseskolan i Carlskrona; och

2:o angående den beskattning, som i följd af tackjernstiondens upphörande bör bergslagarna i riket påföras.

Föredrogs Kongl. Maj:ts den 11 dennes bordlagda nådiga proposition angående en förändrad lagstiftning för enskilda banker.

Herr Rydén: Ehuru jag helt naturligt icke varit i tillfälle att taga mer än en flyktig kännedom om den föreliggande Kongl. propositionen, ber jag dock att här få derom yttra några ord, då jag, likasom säkerligen hvar och en af Eder, mine Herrar, lifligt känner den genomgripande vigten och betydelsen af denna fråga. Privatbanklagstiftningen i vårt land har i år redan uppnått sin femtionde årsdag, och man torde icke kunna säga annat än att banklagarne af åren 1824, 1846, 1855 och 1864 högst verksamt bidragit till den snabba utveckling af landets ekonomiska krafter, som under årens lopp egt rum. Det fanns en tid, då animositeten mot privatbankerna var temligen stor; men jag vågar föreställa mig att denna nu lagt sig, sedan man under en lång följd af år varit i tillfälle att förvissa sig å ena sidan om den åtminstone numera icke så särdeles betydliga vinst dessa inrättningar lemna åt lottegarne, och å andra sidan om deras obestriddigen gagnande verksamhet i så många riktningar. Om detta resonement är riktigt, torde vi alla förena oss i en liflig önskan, att denna banklag, som nu föreligger, må bidraga till bankväsendets ytterligare utveckling och förkofran. För min del dristar jag uttala den åsigtan att bankväsendets likasom hvarje annan rörelse må hafva skäligen anspråk att få röra sig temligen fritt, men dock icke sjelfsväldigt. Jag finner mycket väl att stränga och bestämda kontroller måste finnas; men, äro dessa kontroller af den beskaffenhet att de hämmande inverka på rörelsen, då visa de sig vara till skada i stället för till gagn. Det kan icke ett ögonblick falla mig in att vilja

insinuera att i det nu föreliggande förslaget några kontroller vore föreslagna, som hade ett sådant syfte; men, jag vågar dock säga, och jag dömer härvid efter den erfarenhet jag förvärfvat om förhållandena i en landsort, som egentligen är afskild från det stora affärlifvet, att en del af bestämmelserna i det nya förslaget möjligen kunna komma att verka hämmande på de sedelutgifvande landsortsbankerna. Då jag här går att angifva ett par af de punkter, som synts mig betänkliga, ber jag på förhand om ursäkt, derest jag, med den ofullständiga kännedom, jag eger om den ännu icke tryckta Kongl. propositionen skulle i en eller annan detalj oriktigt fattat dess innehåll. Om jag icke misstager mig, är här föreslaget, att, utöfver den kontroll å bankerna i landsorten, som redan eger rum genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller dem som af Befallningshafvanderne dertill förordnas, allmänna ombud skulle af Finansministern nämnas, hvilka hade att utöfva en daglig kontroll vid bankerna, särskildt, om jag icke tagit fel, med hänsyn till sedelutgifningsrätten. Att en sådan kontroll kan gå för sig, der rörelsen bedrifves vid ett enda kontor, det vill jag gerna medgifva; men deremot är det för mig, som sett förhållandena, sådana de gestalta sig i den landsort, der jag har min verksamhet, svårt att fatta, huru detta i öfrigt väl menade och till ytterligare trygghet afsedda förslag skulle kunna bringas till verkställighet i fråga om banker, hvilka hafva sin rörelse fördelad på många håll, såsom fallet till exempel är med den bank, jag tillhör, som har 13 afdelningskontor, temligen långt skilda från hufvudkontoret, och saknar telegraförbindelse med några och jernvägsförbindelse med de flesta af dessa kontor.

Jag vill vara så kort som möjligt och öfvergår derföre till en annan punkt, en af de allra viktigaste, om sedelutgifningsrätten. De bestämmelser, som i detta hänseende äro föreslagna, vill jag för ingen del, åtminstone för ögonblicket, klandra; men, efter hvad jag trott mig finna, innehåller förslaget äfven, att bankens kassatillgång skulle vara en af de faktorer, som konstituerade sedelutgifningsrätten. I den cirkulärskrifvelse, hvarmed herr Finansministern den 15 September 1873 hedrade samtliga styrelserna för de enskilda bankerna i riket, och hvarigenom bereddes dessa ett efterlängtadt tillfälle att få framlägga sina åsichter om bankväsendet, var den frågan så formulerad, att man deraf kunde draga den slutsatsen, att Finansministern sjelf då hyste någon tvekan om kassatillgången borde vara en faktor för sedelutgifningsrätten. Jag tror emellertid, att de flesta och möjligen samtliga bankerna, ehuru jag icke känner det, förenat sig om att kassan borde såsom en dylik faktor anses, och det är således icke något att säga derom, att Finansministern nu upptagit detta i sitt förslag. Men, så vidt man får jemföra det mindre med det större, vågar jag dock säga, att det, efter min uppfattning, är ett uppenbart misstag, om man vill bedöma den enskilde mannens förmåga att fullgöra sina förbindelser efter den omständigheten, huruvida han har många kronor i sin plånbok, och jag tror snarare, att, ju större förrådet derpå vore i hans plånbok, dess slätare hushållare skulle han finnas vara, då han onödigtvis är försedd med större räntelös kassa än behovet kräfver. Denna jemförelse eller liknelse må väl, likasom

alla sådana, vara haltande och icke fullt tillämplig här, men torde åtminstone i någon mån förtjena att tagas i betraktande. För min del har jag under de år, jag egnat några visst icke så fullständiga, men allvarliga studier åt bankväsendet, mer och mer kommit till den föreställningen, att fastän en bank utan kassa är ett oting, man dock icke får från det högre eller lägre procenttalet i bankens kassa ovilkorligen sluta till bankens förmåga att i hvarje ögonblick infria sina förbindelser och i öfrigt betjena allmänheten. Det är just det *procenttal* för bankens kassa, det föreliggande förslaget bestämmer, som min anmärkning gäller. Om jag icke tager fel, är det nemligen föreslagit, att ovilkorligen och under hvilka förhållanden som helst skall i kassan finnas minst $33\frac{1}{3}$ procent af bankens utelöpande sedelstock. Jag har i och för sig alls icke något att säga mot denna siffra, som icke är öfverdrifven och under vanliga förhållanden väl behöflig; men när ett sådant procenttal blifvit bestämdt såsom grund för sedelutgifningsrätt, och förslaget derjemte innehåller den temligen allvarliga vitesbestämmelsen af 1,000 kronor för hvarje dag, sedelutgifningsrätten skulle finnas af banken öfverskriden, så lärer väl icke någon omtänksam bankman kunna lägga sig lugnt till hvila, om han icke i kassan har icke blott dessa $33\frac{1}{3}$ procent, utan minst 50 procent af sedelstocken. Då härtill kommer, att banken kanske har en mängd afdelningskontor, hvilkas kassabehållning icke torde få tagas med i beräkningen, då nemligen banken icke lärer erhålla ett publikt ombud för hvart och ett af sina afdelningskontor, och det väl hädanefter liksom hittills blir för hvarje bank i landsorten nödvändigt att i hufvudstaden hålla en icke obetydlig vaxlingskassa, så vill det förefalla mig, som denna föreskrift af *ett bestämdt procenttal för kassans förhållande till sedelstocken* kunde för bankerna i landsorten blifva ganska bekymmersam.

Då män, tvifvelsutan vida mer erfarne än jag, komma att behandla denna fråga, vill jag icke längre upptaga tiden med mina anmärkningar, utan tillåter mig endast uttala den förhoppning att likasom de förberedande åtgärderna i saken varit allvarliga och nödosamma, så skall äfven, genom dem som återstå, frågan erhålla all den omsorgsfulla pröfning, som dess stora vikt ovedersägligen kräfver. Jag anhåller, att detta mitt yttrande måtte få åtfölja propositionen till det Utskott, dit denna kan varda remitterad.

Herr von Koch: Naturligen har jag, lika litet som den föregående talaren, hunnit med att egna någon noggrannare detaljgranskning åt den nu föreliggande Kongl. propositionen; men jag har dock så mycket sett igenom densamma, att jag anser mig uppmannad att redan nu vid remissen deraf framställa ett par anmärkningar. Först och främst har jag icke kunnat undgå att fästa mig dervid, att denna så ofantligt viktiga fråga öfverlemnas till Riksdagens pröfning först nu, då den Riksdagen tillmätta tiden redan är temligen långt framskriden. Det är på intet vis min mening att härmed uttala något klander mot Herr Finansministern, hvilken redan för denna Riksdag framlagt så stora och vidlyftiga förslag; det är bekant, att de utlåtanden i denna fråga, som nfordrades från de enskilda bankerna, först den 1

nästlidne November inkommo till Finans-departementet, och då Herr Finansministern sedan dess haft att bereda hela budgeten och dessutom deltaga i Riksdagens förhandlingar, så är det ganska förklarligt, att den nu ifrågavarande propositionen icke kunnat förr framlemnas. Jag fruktar dock att, om denna viktiga fråga skall afgöras i Riksdagens ellofte timme, resultatet af Riksdagens behandling deraf kunde blifva ett omoget hastverk, och sådant vore i högsta grad skadligt och kunde för framtiden hafva oberäkneliga följder. Jag önskar därför, att man kunde finna någon utväg att till en annan riksdag närmare få tänka på och sätta sig in i det föreliggande förslaget. Det är visserligen sannt, att åtskilliga bankers oktroj redan innevarande år löpa till ända; men efter min öfvertygelse vore det bättre, om man för några år förnyade deras oktroj på de gamla vilkoren, om man derigenom kunde hoppas att sedermera få en fullständig och noga genomtänkt banklagstiftning. Det är så mycket nödvändigare att i förevarande ämne noga besinna de steg, man vill taga, som det, om jag rätt förstått, nu är fråga om att göra till civillag hvad som förut icke var någon sådan. 1824 års kungörelse som jemväl innefattade ändring i då gällande civil-lag var, såsom Herrarne veta, den första författning, på hvilken enskilda banker kunde grundas, och denna var ordagrannt lika lydande med Riksdagens då afgifna förslag till banklagstiftning; men vid utfärdande af de följande författningarna af 1846, 1855 och 1864 ansåg Kongl. Maj:t sig berättigad att i Riksdagens förslag fränkilja de delar, som Kongl. Maj:t fann vara af civil-lags natur, från dem, som han ansåg falla under området för sin ekonomiska lagstiftningsrätt, och att i dessa senare vidtaga de ändringar, som han ansåg lämpliga, hvarigenom också Riksdagens förslag på många ställen helt och hållet åsidosattes. I den nu framlagda propositionen heter det deremot i ingressen sålunda: "Som Kongl. Maj:t ansett sig i ett så viktigt ämne som detta icke böra lagstifta utan Riksdagens medverkan, så vill Kongl. Maj:t, under åberopande af hvad härvid bilagda protokollsutdrag innehåller, härmed till godkännande jemväl af Riksdagen framlägga den förändrade författning rörande enskilda sedelutgifvande banker, som enligt nämnda förslag skulle utfärdas".

Det synes verkligen, som, då Kongl. Maj:t på sådant sätt till Riksdagens "godkännande" öfverlemnar ett ärende, i hvilket det eljest enligt 89 § Regeringsformen tillkommer Kongl. Maj:t att ensam besluta, och det dervid icke göres något sådant tydligt förbehåll, som för en månad sedan skedde, då Kongl. Maj:t i den nådiga propositionen angående rättighet att till förtäring på stället försälja vin och maldrycker förklarade sig endast vilja inhemta Riksdagens yttrande i ämnet, detta ärende nu vore ämnadt, att, ehuru Högsta Domstolen ännu ej är hörd, behandlas enligt 87 § Regeringsformen, och då måste det beslut, som i anledning deraf kan komma att fattas, efter min tanke, utan tvifvel erhålla karakteren af civil-lag. Innan man nu fattar ett sådant beslut och då det är fråga om sådana förändringar, som bankernas åläggande att inlösa sina sedlar med guldmynt, hvilken väl bör få i den nya nu s. k. "lagen" en bestämd lösning, samt att oktroj, hvilken hittills endast medgifvits för 10 år, hädanefter skulle

kunna beviljas för *obegränsad tid*, jemte många andra lika viktiga förändringar, så tror jag verkligen det är skäl att tänka sig väl för, så att man ej afgör frågan för hastigt, medan alla stå med packade resekappsäckar. Jag föreställer mig, att, hvad våra sedelutgivande banker beträffar, hvilka hittills lyckligtvis gått bättre än kanske i något annat land i världen, det icke kan vara så ofantligt brådtom med att ändra deras reglementen, att dermed icke mycket väl skulle kunna anstå till ett annat år. Det finnes äfven en annan fråga, på hvilken man derigenom kunde få tid att fästa en allvarlig uppmärksamhet, och hvilken jag för min del anser böra behandas i sammanhang med frågan om en ny banklag. Det har bredvid de enskilda sedelutgivande bankerna uppuxit ett annat slag af inrättningar, som väl icke äro sedelutgivande, men som dock efter min tanke äro mycket farligare än de sedelutgivande bankerna, hvilkas delegare äro solidariskt ansvariga; inrättningar, som nu till och med stundom kallas banker och som i allt fall äro det, ty de låna upp och låna ut penningar i mycket stor skala; och så vidt jag vet, finnes för dem ingen annan gällande lag än aktielagen af år 1848. De hafva på den sista tiden utvecklats till en sådan grad, att, om spekulationssvindeln här skulle taga fart såsom i andra länder, det kunde blifva förenadt med mycken våda att hafva en mängd af dylika bolag i landet, hvilka hafva så stora förbindelser ute i allmänhetens händer och förbindelser af en så ömtålig beskaffenhet, utan att genom särskild lag något så när betryggande stadganden vore gifna angående deras ställning och ansvarsskyldighet. Ty den säkerhet, man nu har, är ej särdeles stor och beror till stor del i hvarje särskildt fall på finansministern, som för dessa bolag utfärdar oktroj. Om nu under missgynnande förhållanden något af dem skulle stupa, så kunde det här i landet uppstå en *bouleversement*, som skulle kunna erinra om den kända affären med Mississippi-kompaniet och Law i Frankrike. Redan för omkring 20 år sedan, då det *först* uppstod fråga om inrättande af den s. k. Sveriges handelsaktiebank i Stockholm, har jag uttalat mina tankar i detta ämne. Jag erhöi nemligen då såsom Justitiekansler befallning af Kongl. Maj:t att afgifva utlåtande i frågan, och i mitt svar å denna nådiga befallning uttryckte jag den åsigten, att jag icke kunde anse det öfverensstämmande med vår gällande lagstiftning att tillåta inrättandet af sådana bolag. Jag vet, att det ingick ett yttrande i ungefär samma syftning från fullmäktige i Riksbanken; och jag vågar att ännu, oakadt de stora auktoriteter som äro af en motsatt mening, bibehålla mina åsikter i detta afseende; ty jag har icke sett de skäl vederlagda, som då af mig framställdes och som hade den verkan, att den tilltänkta stora handelsbanken stannade af och icke kom till verkställighet. Då skyggade man således tillbaka för ett sådant medgivande; nu gör man det icke längre. Isen har sedan blifvit bruten, först genom Skandinaviska Kreditaktiebolaget och derefter genom allt flera inrättningar af samma slag. Jag tror verkligen, att det nu är nödvändigt att tänka på, om ej äfven dessa inrättningar kunna på ett eller annat sätt inbegripas under banklagstiftningen. De sedelutgivande bankerna skola vara solidariskt ansvariga; och jag hoppas, att sedelutgifningsrätt aldrig skall komma att medgifvas på andra

vilkor. Men dessa andra inrättningar utgifva t. ex. dagligen och stundligen postremissvexlar till ofantliga belopp, och numera kan ingen, som har affärer, gerna vägra att mottaga sådana; men man kan dock icke fordra, att hvar och en, som mottager dem, skall kunna pröfva, huru pass säkra de kunna vara. Hittills har det gått bra, och jag hoppas, att det alltid skall så göra. Men det är oförsvarligt, att det i ett lagbundet samhälle skall få finnas dylika bolag utan särskilda för dem gällande föreskrifter. Det borde för sådana inrättningar, som drifva upp- och utlånings-, d. v. s. bankrörelse, finnas allmänna stadganden rörande de af dem ställda säkerheters beskaffenhet, förvaring och användande om konkurs inträffar, deras styrelsers ansvar och den kontroll, som de böra vara underkastade, hvarigenom allmänheten kan veta hvad siags säkerhet de bjuda; ty man kan icke begära, att hvar och en, som kommer i beröring med dessa bolag, skall kunna pröfva de särskilda olikartade oktrojer, som för dem lära blifvit utfärdade.

Det är på dessa förhållanden, jag velat fästa Kammarens uppmärksamhet, i hopp att man en gång ville lyssna till de berättigade farhågor, som i anledning deraf kunna hysas; och jag har uttalat dem nu, på det de måtte tagas i betraktande i förening med den fråga, med hvilken de stå i så nära sammanhang och som nu blifvit öfverlemnad till Riksdagens pröfning. Jag anhåller, att mitt yttrande måtte få medfölja den Kongl. propositionen till Utskottet.

Herr Wallenberg: Den, som väntar på något godt, väntar icke för länge, heter det; och vi hoppades alla, att detta ordspråk skulle besannas, då den nu ifrågavarande propositionen framlades för Riksdagen. Jag tillåter mig här i förbigående en erinran, den nemligen, att, då Riksdags-ordningen bjuder och befäller, att en Kongl. proposition skall ovilkorligen bjuder och befäller, att en Kongl. proposition skall vederbörligt Utskott, borde väl den åtgärden vara på förhand vidtagen, att den, då den första gången bordlades, kunde i tryckta exemplar utdelas till Riksdagens ledamöter. Detta är ingalunda någon anmärkning mot det regerings-departement, hvarifrån propositionen utgätt, då detta icke beror på dess åtgörande. Jag har blott velat nämna detta i förbigående; ty det är svårt att efter en flyktig genomläsning af några och tretio ark vara säker på att hafva rätt uppfattat och inhemtat något så när fullständig kännedom om innehållet. För min del skall jag nu taga mig friheten att vidröra endast några af de viktigaste punkterna i förslaget.

§ 1 innehåller, att det kan beviljas oktroj antingen på viss tid eller på tid utan all begränsning, "Kongl. Maj:t dock förbehållet", såsom det heter, "att vid hvarjt tionde år, efter denna författnings utfärdande, anställd förnyad granskning af bolagsreglorna för alla dåvarande sedelutgifvande bankbolag, deri vidtaga de ändringar som beträffande grundfondens belopp eller i öfrigt kunna finnas vara af förändrad lagstiftning eller *andra omständigheter* påkallade". Det står vidare i § 5, att, om bolagsman vill utträda ur bolaget, innan tiden är ute, för hvilken bolaget är ingånget, så skall det bero på bolagets pröfning att dertill samtycka. Nu kan jag för min del icke finna,

att detta förslag innefattar annat än en försämring i jemförelse med nu gällande stadganden. Det är i 1864 års författning stadgadt, att bolagsordning skall stadfastas af Kongl. Maj:t, som meddelar oktroj för "en tid af högst 10 år"; bolagsman ingår således för sig sjelf, sina arvingar och rättssinnehafvare *solidariskt* ansvar för en tid af tio år, men icke för en enda dag derutöfver, utan, då denna tid är ute, har han eller hans rättssinnehafvare rätt att begära utredning och få veta hvad den ingångna ansvarigheten gäller, eller också blifva derifrån befriad. Här skulle nu en majoritet af bolagsstämmans afgifna röster kunna rent af säga *nej!* till en framställd begäran att uttråda ur bolaget, hvarigenom en bolagsmans rättssinnehafvare kunde komma att i bolaget kvarhållas generation efter generation. Jag kan icke se någon fördel i en så beskaffad förändring. Om det täckts Kongl. Maj:t att bevilja sökta oktrojer i den mån, som ansökningar derom inkommit, så hade väl deraf ingen skada skett; ty oktroj på 10 år är ju ingen evighet, och det har under den förflutna tiden sedan 1830 gått så till, att man, då ny oktroj sökts, tillämpat på det afgifna förslaget till bolagsordning de förändringar som i lagstiftningen egt rum. På senare tiden har det emellertid visat sig en uppenbar obenägenhet, för att icke säga motvilja, mot beviljande af oktrojer för de enskilda banker, som redan nu finnas. Jag tillåter mig att anföra ett litet exempel i den vägen. Bolaget Stockholms Enskilda Bank begärde förlängd oktroj på fyra månader för att utjemna oktrojtiden till fullt kalenderår, i likhet med räkenskapsåret, och detta med så mycket större skäl som Finans-departementet föreskrifvit, att alla enskilda bankers bokslut, för att underlätta de statistiska jemförelserna, skola uppgöras så, att de omfatta ett fullt kalenderår. Emellertid har nu denna ansökan legat i 3 $\frac{1}{2}$ år och väntat på nådig handläggning i Finans-departementet; sju andra oktrojansökningar finnas der äfven. Allt detta uppskjutande af ärendenas handläggning kan jag icke inse nyttan af. Ingalunda ligger det någon våda uti att bevilja bankoktrojer på tio års tid och att, vid sökt förlängning af oktroj, tillämpa de förändringar som under tiden i lagstiftningen blifvit vidtagna. Nu föreslås vidare att den pröfning af bolagsreglerna, som nu eger rum vid förnyelsen af hvarje oktroj, skulle försvinna. Men det införes i stället i lagen, att, då icke någon viss tid för oktrojer är bestämd, Kongl. Maj:t skall hvart tionde år ega vidtaga de förändringar i bolagsreglerna, han kan finna lämpliga och påkallade icke blott af förändrad lagstiftning, utan äfven af *andra omständigheter*. Det är något som man förbehåller sig sjelf att efter eget godfinnande få tillämpa och tillämpa kanske på ett sätt, som kunde komme att väcka stor förvåning hos dem, som det gäller. Att vilja införa ett sådant tillvägagående, sedan bankväsendet i vårt land fått den utsträckning som det numera erhållit, anser jag icke under några vilkor kunna försvaras. Ty bankerna äro icke af den beskaffenhet, att de gerna kunna afsluta sin verksamhet hvilken dag en finansminister kan finna för godt. De kunna visserligen skenbart ersättas genom andra peninginrättningar, ifall man eftersträfvat att främja utbredningen af *Credit Mobilier*-teorierna. Jag antager dock att detta icke är Riksdagens mening, utan att meningen är att de en-

skilda bankerna skola fortsätta sin verksamhet; och då vet jag icke hvarföre man skulle ställa så till, att *till samma dag utsätta revisionen af alla bankoktrojer*. Det vore, efter min öfvertygelse, mycket bättre, om blifvande förändringar i banklagen kunde succesivt tillämpas allt efter som oktrojerna förlängdes. Ty om alla dessa skola på en gång revideras, kan det mycket väl hända, att svårigheterna blefve så stora, att man nödgades skjuta upp hela den stora revisionen och i stället bevilja *vilkorliga* oktrojer, hvilket säkerligen skulle verka ännu skadligare. Det kunde inträffa att man ansåg sig nödsakad verkställa en dylik vidtomfattande revision vid en tidpunkt då det, till följd af en ekonomisk eller politisk kris, kunde vara förenadt med stora vådor att vidtaga förändringar i saker som angå bankväsendet. Jag kan således icke finna förslaget i § 1 särdeles lyckligt funnet. Jag vet nog att *en* bank i sitt svar på finansministerns skrifvelse af den 15 September 1873 begärt en sådan förändring, att förnyad oktroj icke skulle behöfva sökas. Men jag kan icke finna, att detta bort anses utgöra tillräcklig anledning till det nu föreslagna olämpliga stadgandet.

I § 12 äro några ord inskjutna, som kommit vilse och äro alldeles främmande på den plats de erhållit. I denna §, som eljest är af alldeles lika lydelse med motsvarande § i den gamla lagen, äro efter ordet "grundfond" insatta orden "äfvensom sådan reservfond, som på grund af föreskrift i bolagsreglorna blifvit bildad." Det vill säga, att bankbolaget icke skulle få röra vid reservfonden, utan att *upphöra med bankrörelsen*. Såsom bekant få bankbolagen, enligt nu gällande stadganden, göra snart sagdt hvad de vilja med reservfonden *vid oktrojens slut*, och jag tror att det är alls icke någon fara förenad med bibehållandet af denna tillåtelse. Det kan hända att vid oktrojens slut några delegare vilja lemna bolaget och då vet jag icke hvarför de icke skulle kunna tillåtas få sin andel både i grundfonden och reservfonden, utan att bankrörelsen skulle behöfva afstanna. änskönt andra inträdde i stället och insatte beloppet till fyllande af grundfonden. Det här föreslagna stadgandet skulle komma att verka hinderligt på bildande af reservfonden, hvilket i öfrigt genom förslaget uppmuntras, på sätt jag strax skall visa.

I afseende på sedelutgifningsrätten är, så vidt jag kunnat rätt fatta förslaget, deruti bibehållet något, som jag för min del *icke* anser önskvärdt att behålla, eller att sedelutgifning må få grundas på inläggande riksbanksedlar och på medel som äro på räkning i Riksbanken inestående. Det är väl sannt, att här är meningen att *allmänna ombud* skola förordnas, som hafva att dagligen öfvervaka sedelutgifningen, och på den vägen vill man komma till en verksam kontroll i detta afseende; men om en kontroll på det sättet än vore möjlig att åstadkomma i de banker som icke behöfva en sådan, så torde den deremot blifva utförbar i de banker, der den skulle vara afsedd att hafva sin tillämpning.

Jag tror icke det finnes något som så lätt kan förorsaka skakningar i vår penningrörelse, som just utgifvandet af sedlar på tillfälliga fordringar hos Riksbanken. I den af mig väckta motion, som blifvit till Banko-Utskottet remitterad, har jag, som i likhet med Herr

Finans-

Finansministern ansett sedelutgifning på de säkerhetshandlingar, en bank innehar för beviljade kassakreditiv, icke vara lämplig, tagit mig friheten föreslå, att i stället sedelutgifningsrätt må få grundas på ett belopp räntebärande obligationer, som blifvit af banken i allmänt förvar nedsatta, och hvilka då kunde minskas eller ökas, allt efter som behovet af utelöpande sedlar blefve större eller mindre. I afseende på sedelutgifningsrätten på reservfond har jag så mycket mindre att deremot erinra, som det häruti ligger en uppmuntran för bankbolagen att låta en del af öfverskottet från föregående år kvarstå såsom reservfond, under det att eljest delegare möjligen vilja hafva hela vinsten utdelad. Detta är således en förbättring.

Hvad angår grundfondshypoteken, är det också en förbättring, att dessa skulle till minst 50 procent utgöras af lätt säljbara, räntebärande obligationer, i stället för att, enligt nu gällande stadgande, dessa endast behöfva uppgå till en tredjedel af hypoteken. Deremot är det en afgjord försämring, att det hädanefter skulle ankomma på finansministern att bestämma, *hvilka* obligationer skulle få i sådant afseende antagas. Detta är nu anförtrödt åt 24 landshöfdingeembeten, och jag har för min del icke ett enda fall mig bekant, då dåliga säkerheter blifvit af dem godkända såsom grundfondshypotek. Vid sådant förhållande ser jag ingen anledning att i finansministerns händer lägga detta godkännande och den dermed förenade makten att göra förändringar i grundfondshypoteken. Det är visst möjligt, att han kunde vara försedd med de noggranna insigter, som skulle erfordras för att i alla landsändar speciellt känna till hvilka obligationer som kunde vara antagliga; men det är dock föga troligt.

Man har låtit i förslaget kvarstå, att såsom grundfondshypotek skulle få antagas inteckningar icke blott i jordegendom utan äfven i hus i städer, och dessa säkerheter kunna väl icke lämpligen pröfvas af någon annan än Landshöfdingeembetena och bankens ombud; men man vill nu fränkänna dem rättigheten att pröfva de såsom grundfondshypotek ingående obligationerna, ehuru det äfven i afseende å dem torde vara förhållandet, att man just i de orter, der de äro utgifna, är bäst i stånd att bedöma deras rätta värde. Innan man gör ett sådant förslag som detta, borde man känt sig manad att lemna uppgift på de missbruk som egt rum, ty att ändra blott för ändrings skull och att i *en* hand lägga detta bedömande, som förut varit fördeladt på 24, anser jag vara en afgjord försämring.

Sedelutgifningsrätt på guldplantsar anser jag för min del mindre lämplig, så länge vi hafva blott *ett* mynt- och kontrollverk; ty om man utgifver sedlar på plantsar, som icke blifvit af kontrollverket profvade, tror jag att det kommer att ske på temligen osäkert bedömande; huru insigtsfulla de allmänna ombuden än må blifva, är det icke sannolikt, att de skola förstå att proba guld. Jag anser således hvarken nödigt eller nyttigt, att sedlar få gifvas ut på guldplantsar. Det är också känt att, när i Skotland bestämdes att sedlar *icke* fingo utgifvas på annat än myntadt guld, så var just ett af motiven härtill, att man ansåg plantsar icke vara lämpliga såsom grund för sedelutgifningsrätt.

I afseende å 28 § har jag några anmärkningar att göra; men då det varit mig omöjligt att under den korta tid, propositionen varit tillgänglig, göra mig fullt förtrogen med dess innehåll, och jag icke vill utsätta mig för att citera felaktigt, får jag i största ödmjukhet hos Herr Talmannen anhålla att, sedan propositionen blifvit tryckt och utdelad, det må tillåtas mig att skriftligen göra några erinringar och få dem till Utskottet öfverlemnade. Det finnes dock i denna § en bestämmelse, som är af så stor vikt, att man icke kan glömma den, när man en gång läst den. Det står nemligen i 28 §, att enskilda banker skola invexla sina sedlar med mynt. Denna princip är således erkänd, och det är mycket vackert; det är dock icke något stort steg framåt, ty det heter vidare: "dock må till inlösen jemväl användas Riksbankens sedlar, så länge de i riket utgöra lagligt betalningsmedel och af Riksbanken vid anfordran enligt deras lydelse invexlas." Det är ett stort förtroende, som Kongl. Maj:t här täckts visa de enskilda bankernas styrka. då Kongl. Maj:t sålunda föreskrifver, att, när Riksbanken upphör att invexla sina sedlar, då skall de enskilda bankernas skyldighet att invexla med mynt *taga sin början*. Det är en tillit, hvaraf de böra känna sig synnerligen smickrade. Huru detta stadgande kommit in i förslaget, kan jag knappast ana; men jag vågar dock en gissning. En och annan bank har uttryckt sin beredvillighet att invexla sina sedlar med mynt, under det uttryckliga vilkor, att de ville åtaga sig denna skyldighet endast *så länge* Riksbanken invexlade sina med mynt. Nu hemställer jag, om detta kan vara samma sak, som här är föreslagen; jag finner det vara raka motsatsen. Enligt min öfvertygelse är det en alldeles onödig försigtighetsåtgärd att tillägga ett sådant förbehåll, som den nyss citerade delen af paragrafen innefattar. Ty vi hoppas alla, att ett sådant ofall, som Riksbankens obestånd, aldrig skall inträffa; och inträffar det, så vet jag icke hvem som kan fullgöra sina förbindelser. Säkert är, att, om man icke under den goda tiden vänjer de enskilda bankerna, vid att invexla sina sedlar med mynt, så lär man icke under dåliga tider kunna tvinga dem dertill. Huru skulle det då gå med Göteborgs enskilda bank, som i sin skrifvelse till Herr Finansministern sagt sig icke kunna undgå att invexla icke blott sina egna, utan äfven alla andra enskilda bankers sedlar? Den skulle då få en börda som vore alldeles outhärdlig. Jag anser hela förändringen i banklagstiftningen vara alldeles onödig och af noll och ingen betydelse, om man icke stadgar ovilkorlig skyldighet för de enskilda bankerna att vid hufvudkontoret invexla sina sedlar med mynt. Denna fråga har under många år diskuterats och varit föremål för mycken meningsskiljaktighet; vid 1862—63 årens riksdag berodde det dock på ganska litet att få ett förslag i den syftningen infördt i den skrifvelse, som då afläts till Kongl. Maj:t angående banklagen, och det enda, som afhöll Utskottets majoritet derifrån, var, att vi då icke hade på långt när så utvecklade kommunikationsanstalter, och dessutom hade silfver till myntfot, hvilket är 15 gånger tyngre än guld till samma värde. Deri bestod svårigheten; och jag hörde vid den tiden och äfven senare bankmän säga, att, "om vi blott erhöle guld till myntfot, så skulle vi gerna åtaga oss en sådan

invexlingsskyldighet mot mynt“. Man har såsom skäl för detta medgifvande. att de enskilda bankerna skulle få invexla sina sedlar med riksbankssedlar, anført, att de i annat fall äfven borde blifva frigtagna från att mottaga riksbankssedlar i liqid, och således icke vara skyldiga att mottaga annat än mynt eller sina egna sedlar. Detta är att förlikna vid de obotfärdigas förhinder. Ty riksbanks-sedlar komma icke i större mängd till några banker i landsorten, än att dessa mycket väl kunna hafva användning för dem genom att skicka dem till sina vexlingsombud i hufvudstaden och använda dem på många andra sätt. Sålunda är det obestriddigen deras rättighet att lemna riksbanksedlar i liqid för sina skulder, för uppsagda de-positioner eller på upp- och afskrifningsräkning m. m.; ty ingen får vägra att i liqid mottaga riksbanksedlar, och ingen lär heller göra det. Detta skäl tror jag således har ingen annan betydelse än den af ett svepskäl. Man har sagt, att invexling mot mynt ej nu bör äläggas, emedan guldmynt saknas i rörelsen, men att, *sedan* guldmyntet en gång kommit i allmänna rörelsen, *då* vore man villig medgifva, att de enskilda bankernas sedlar skulle mot mynt invexlas. Jag vänder aldeles om frågan och säger, att guldmyntet kommer *aldrig* i allmän rörelse, förrän bankerna blifva skyldiga att invexla sina sedlar mot mynt. Det är i den Kongl. propositionen förslaget, att de enskilda bankerna skola hafva rättighet att utgifva sedlar på det guldmynt, de hafva i sitt eget hvalf. Men detta förslag, som nog i annat afseende kan hafva sina fördelar, leder icke till att sätta guldmyntet i rörelse, utan aldeles tvärtom. Ty det blefve då i en banks verkliga intresse att samla så mycket guldmynt som möjligt i sin låda. Men om ingen är berättigad att af de enskilda bankerna begära något mynt, så kommer det väl icke heller i omlopp. Det kan visst vara mycket bra, att det ligger der såsom reserv, då det ju är mycket önskvärdt, att det finnes en sådan reserv af guldmynt. Men detta mål skulle ganska säkert äfven ernås, om bankerna hade skyldighet att invexla mot mynt. Om man betänker, att vi nu erhållit en guldmyntfot, och att grannländerna äfven hafva rätt en sådan myntfot, så torde man finna det vara tydligt, att det måste uppstå en benägenhet hos hvarje af dessa länder att draga guld till sig. Hvad blifver då följden för oss, om våra banker icke hafva någon skyldighet att invexla med mynt? Jo! att t. ex. i Skåne skulle den dervarande enskilda banken, oaktadt dess betydande utelöpande sedelstock, icke behöfva göra något för att draga guldmynt till landet, utan tvärtom skulle allt det guld, som komme till Skåne uppifrån landet, åka raka vägen öfver till Köpenhamn, hvaremot, *om* en sådan skyldighet förefunnes, det icke vore någon svårighet att draga guld öfver från Danmark in i landet. Det är just den omständigheten, att allmänna rörelsen icke hvilar här på något underlag af metalliskt mynt, som varit anledningen till de många små skakningar som vi känt af, men till hvilka vi icke anat orsaken. Det är här som något måste göras. Men, säger man, man vill se tiden an och först se, huru det nya guldmyntet kommer ut i rörelsen. Under tiden skjuter man alltjemt upp denna viktiga sak, som icke tål något uppskof. Det kan icke vara min mening, att någon bank skulle

i strid med gällande oktroj tillförbindas att genast invexla sina sedlar mot mynt; men deremot borde, vid förnyande af oktrojer, sådant stadgande i bolagsordningen införas. Jag vill i förbigående nämna, att det redan finnes enskilda banker, såsom t. ex. Norrköpings enskilda bank, som i sin bolagsordning intagit detta såsom en ovilkorlig bestämelse och derå erhållit Kongl. Maj:ts sanktion. Ehuru jag smickrar mig med att icke lida af någon förskräckelse för små brytningar, utan hoppas att kunna behålla lugnt mod i motgångens timme, så får jag öppet bekänna och ber att få formligen upprepa, att här är fara å färde, om vi fortgå på detta sätt. Ty under de sista tre åren har vår rörelse vunnit en sådan omfattning, att den icke tillåter den aflägsnaste jämförelse med äldre förhållanden; och vi hafva *icke* något, som kan betrygga oss mot svårare skakningar. annat än att söka få guldmynt spriddt i landet. Att nu uppskjuta denna viktiga fråga, till dess möjligen Riksbanken upphör att invexla sina sedlar, och sysselsätta sig med små frågor i banklagstiftningen, det synes mig vara alldeles orimligt. Jag anhåller att detta mitt yttrande måtte få medfölja den Kongl. propositionen till Lag-Utskottet.

Herr Statsrådet Wærn: Då den siste talaren i ordningsföljd genomgått de särskilda paragraferna i föreliggande Kongl. proposition, tillåter jag mig att i samma ordning besvara hans anmärkningar, och skall jag dervid, då jag kommer till de paragrafer, emot hvilka erinringar äfven af andra talare blifvit framställda, bemöta jemväl dessa.

Först vände sig den siste talaren mot förslaget första paragraf samt hade många och stora anmärkningar att framställa deremot, att enskilda banker skulle få bildas på längre eller kortare, bestämd eller till och med på obestämd tid. Talaren såg deri icke någon fördel, men många och stora olägenheter, hufvudsakligen bestående deri, att enskilde delegare på detta sätt aldrig skulle kunna utgå ur bankbolagen. Talaren visste icke, om en delegare eller hans bröstarfvingar eller en derpå följande generation skulle kunna utträda ur bolaget, eller huru saken skulle ställas; och han såg deri en stor risk. Härpå har jag blott ett svar: Hvarför har en person, som vill utträda ur bolaget efter 10 år, ingått i ett bolag, som är bildadt på längre tid? Personer, som sådant önska, ega ju enligt detta förslag fortfarande rätt att ingå bolag på 10 år. Anses de 10 åren medföra någon fördel, så kunna de bibehålla denna tid, ty ingen tvingar dem att ingå bolaget på längre tid; men finna de åter med sin fördel mera förenligt att verkligen ingå bolaget på längre tid, så står också det dem öppet. Hvad deremot Kongl. Maj:ts lagstiftningsrätt och giltigheten af oktrojerna angår, så måste det ovilkorligen vara en fördel, att en och samma lag är gällande för alla enskilda banker, och att icke, såsom nu kan blifva förhållandet, vissa banker i årtal genom sina oktrojer blifva skyddade mot tillämpning af lagförändringar, hvilka för andra banker äro gällande. Om några ändringar i denna lag behöfvats eller beslutas, skulle alltid ett stort antal banker i allt fall kunna hafva sina oktrojer fortlöpande och icke hvart tionde år behöfva begära förnyelse af desamma. Jag har således ansett, att

man i detta fall kunde lemna bankbolagen full frihet, då ändringar i oktrojerna eller bolagsreglorna som sagdt i allt fall skulle kunna vidtagas hvart tionde år; och jag kan omöjligen häri se något ondt. Skulle det deremot icke stå Regeringen fritt att på vissa, återkommande tider efter de grundsatser, som kunna göra sig gällande, göra ändring i samtliga oktrojer, så skulle vi kunna få *en* lagstiftning för *vissa* banker och *en annan* för *andra*. Talaren nämnde ett speciellt exempel i detta afseende. Ehuru det icke är för mig lämpligt att ingå i diskussioner om hvad som vid regeringsärendens behandling passerat, kan jag dock säga så mycket, att då man 6 à 7 år på förhand begärt en sak och derpå fått afslag, så måste man finna sig i, om upprepade framställningar icke röna omedelbart afseende.

Innan jag lemnar denna paragraf, bör jag kanske i förbigående bemöta talarens anmärkning derom, att det låge ett godtycke deri, att Kongl. Maj:t på grund af *andra* omständigheter än en förändrad banklagstiftning skulle kunna göra ändring i oktrojerna. Jag vill deremot erinra, att dessa *andra* omständigheter just äro sådana, som bankbolagen sjelfva i sina ansökningar om nya oktrojer kunna komma att framställa, eller som möjligen kunna af kontrollombuden framhållas, och hvad skulle det väl icke vara för en *absurditet* att föreskrifva, det ändring i oktrojerna finge vidtagas allenast på grund af ett enda motiv. Orden "*andra omständigheter*" måste således i lagen bibehållas.

Talaren öfvergick derefter till frågan om sedelutgifningsrätten och berörde dervid först samma fråga, som förut af den förste talaren blifvit omnämnd, nemligen frågan om de allmänna ombuden. Talaren ansåg, att den hufvudsakliga kontrollen öfver sedelutgifningsrätten skulle ligga deri, att dessa ombud *dagligen* skulle utöfva sin kontroll; och jag tror att äfven den förste talaren, på grund af hvad som fanns yttradt i den Kongl. propositionen, hyste samma åsigt. Denna är emellertid beroende på ett missförstånd; och jag vill blott påpeka, att några *dubbla* ombud icke skulle ifrågakomma. Hvad åter angår ombudens verksamhet, skulle denna, på sätt den Kongl. propositionen innehåller, bestämmas i den instruktion Finansministern för dem komme att utfärda. I stället för att Konungens Befallningshafvande hittills utsett ombuden, har man ansett, att man borde utbilda hvad som redan finnes samt att således, då hos Finansministeriet finnes en ständig och fortlöpande byrå för kontrollen öfver de enskilda bankerna, Finansministern äfven skulle utse dessa allmänna ombud, hvilket naturligtvis likväl icke hindrar att från Konungens Befallningshafvande infordra yttrande, hvilka personer vore dertill lämpliga eller att åt Konungens Befallningshafvande uppdraga att föreslå ombud. Några *dubbla* ombud skulle emellertid, som sagdt, icke ifrågakomma.

Hvad derefter angår den siste talarens anmärkning, att det skulle vara de allmänna ombuden, som skulle utöfva kontrollen öfver sedelutgifningsrätten, så vill jag erinra, att detta förslag går ut derpå, att bankerna skulle kontrollera sig sjelfva, men på ett sätt som medgafve offentlig granskning, och jag tror, att den bästa kontrollen ligger just deri, att granskningen af bankernas iakttagande af gifna

föreskrifter skulle blifva offentlig. Det är icke ombuden, som skulle verkställa bokföringen af de uppgifter, på grund af hvilka sedelutgiftningsträtten skulle beräknas, utan bankerna skulle sjelfva föra sina böcker, deri *dagligen* anteckna beloppet af utelöpande sedlar och af befintlig kassa, likasom de äfven månadsvis skulle öfverlemnna en öfversigt öfver sin ställning. Allt detta skola bankbolagen sjelfva verkställa, då deremot ombudens kontroll skulle bestå deri, att de på obestämda tider infunne sig vid kassainventeringarne och tillsäga att de för dagen gjorda anteckningarne vore öfverensstämmande med verkliga förhållandet. I sjelfva verket är det således bankerna sjelfva, som skulle verkställa kontrolleringen genom förändret af daganteckningarne: men derigenom att ombuden vid hufvudkontoren efter hvarje månads slut inforrade de vid afdelningskontoren för den förflutna månaden förda böckerna och genomginge samtliga dessa anteckningar för hela månaden, skulle de få en öfversigt, hurudan ställningen derunder varit icke blott vid ett, utan vid samtliga kontoren, och kontrollen således blifva absolut, hvilket jag ej vet, huru den på annat sätt skulle kunna blifva.

Vidkommande sjelfva beloppet af sedelutgiftningsträtten, så är hufvudfrågan den, på hvilka valutor sedelutgiftning bör få grundas; och i detta afseende har Kongl. Maj:t ansett, att hos de enskilda bankerna ineliggande riksbankssedlar fortfarande må kunna ligga till grund för sådan sedelutgiftningsträtt. Det, hvarpå en banks sedelutgiftningsträtt bör grundas, är *säkerhetshandlingar* och *kassa*. Skulle man gå riktigt strängt till väga, borde *myntadt guld* vara det enda, som kunde grundlägga sedelutgiftningsträtt, och följaktligen skulle det finnas guldmynt till inlösen af hvarenda banksedel. Man har emellertid hittills icke ansett sådant vara nödvändigt, och då en dylik åsigt visat sig icke medföra någon fara, har Kongl. Maj:t också ansett, att sedelutgiftningsträtt fortfarande skulle kunna få grundas äfven på andra säkerheter. Men då blir en annan fråga, i huru vidsträckt mån sådant må ske. Man har allmänt ansett, att säkerhet för kassakreditiv icke vidare borde få läggas till grund för sedelutgiftningssätt, och de flesta enskilda bankerna hafva i sina svar på min cirkulärskrifvelse ansett, att sedelutgiftningsträtten kunde i dess ställe utsträckas med 50 procent af grundfonden *utöfver* det belopp, som nu är medgifvet, eller 75 procent, således till sammanlagdt 125 procent, eller enligt andra åsikter ända till 150 procent af grundfonden. Några hafva emellertid yttrat sig för att man skulle inskränka sedelutgiftningsträtten på säkerheter till grundfondens belopp och icke gå derutöfver. Denna senare åsigt delar äfven jag, likväl med den skilnad att jag anser dertill äfven kunna läggas reservfonden, som ju också är ett bankens *kapital*: och hufvudsaken är i alla fall att på säkerhetshandlingar bör icke mer sedlar utgifvas än det belopp, hvartill banken sjelf *eger* säkerhetshandlingar. Jag är också fullt ense med den siste talaren deri, att detta stadgande, att jemväl reservfonden kan få grundlägga sedelutgiftning, kommer att uppmuntra till bildande af reservfonder. Grunden, hvarför sedelutgiftningsträtten inskränkes, är för öfrigt den, att denna rätt icke bör få grundas på upplånade säkerheter, utan endast på de säkerheter banken i sjelfva verket eger.

Godkänner man nu denna grundsats, att sedelutgifning får grundas på *säkerhetshandlingar* och på *kassa*, så blir det en annan fråga: hvaraf består kassan? Då säger man: det finnes icke någon annan kassa, än den som utgöres af metalliskt mynt. Denna åsigt skulle emellertid leda till det resultat, att enskilda bankerna måste anskaffa 36—40 millioner guld i sina hvalf för att få bibehålla sedelutgifningsrätten oförminskad. Men för min del tror jag, att den pression på penningemarknaden, som skulle uppstå derigenom, att så mycket guld anskaffades och skrinlästes, icke blefve uthärdlig. Om således den nyss anförda åsigten kan antagas, måste man tillse, huru mycket guld *kan* anskaffas, huru mycket guld behöfves för att dermed vid anfordran inlösa utelöpande sedlar, och huru man må kunna afhjelpa olägenheterna deraf, att riksbankssedlarne äro så *rörliga*. Jag har kommit till den öfvertygelsen, att en sedelutgifningsrätt, begränsad till en och en half gång grundfonden samt reservfonden, och derutöver endast grundad på inneliggande guld, leder till anskaffande af omkring 13½ millioner i guld. Detta synes också vara tillräckligt, men äfven allt som vi för närvarande kunna utan olägenhet anskaffa. Antager man nu att endast detta belopp anskaffas i guld, uppstår emellertid en ganska betydlig skilnad emellan beloppet af säkerhetshandlingarne och den sedelutgifningsrätt, som skulle medgifvas de enskilda bankerna utöfver nyssnämnda i guld anskaffade belopp. Den ärade talaren ansåg, att någon sedelutgifning på riksbankssedlar icke borde tillåtas. Det finnes emellertid icke något institut i vårt land, som förtjenar bättre kredit än Riksbanken, och i praktiken fyller riksbankssedeln verkligen behofvet af mynt, om den också icke i teorien kan göra anspråk på att vara sådant. Riksbankssedlar kunna visserligen uttagas från de enskilda bankerna för andra ändamål än för inuexling af utelöpande sedlar och deras belopp således nedgå utan att beloppet af utelöpande sedlar minskas, men om de enskilda bankerna äro ålagda att föra de ofvan omförmälda daganteckningarne angående beloppet af utelöpande sedelstock och inneliggande kassa, särskildt af riksbankssedlar, samt dessa anteckningar finnas i behåll, kan man deraf se, huruvida riksbankssedlarne legat inne för att sedelutgifningsrätt måtte kunna derpå grundas eller om så icke varit förhållandet; och jag tror således, att man kan möta svårigheterna utan att gripa till en obegränsad sedelutgifningsrätt på grund af säkerheter. Man har också härigenom gjort allt, hvad man för tillfället kunnat göra, då man till grund för sedelutgifningsrätten fordrat ett underlag af något öfver 13 millioner i guld. Visserligen påstod den siste talaren, att man alideles icke sökt åstadkomma *något* underlag af guld för den allmänna rörelsen, men i sin egen motion har samme talare föreslagit ett långt mindre belopp.

Sedermera vidrörde talaren detaljbestämmelserna angående sedelutgifningsrätten och såg en alldeles afgjord försämring deri, att Finansministern skulle få afgöra, hvilka slags obligationer skulle såsom grundfondshypotek få användas. Det skulle nemligen vara att föredraga, om denna pröfningsrätt, såsom nu är fallet, vore upplåten åt 24 landshöfdingeembeten. För min del tror jag dock, att det är vida bättre om *en* grundsats gör sig gällande öfver hela riket, och att samma

slags obligationer öfverallt godkännas; och gifver man närmare akt på ordalagen, så finner man, att de icke lemna rum för något godtycke, ty det heter icke, att Finansministern skall pröfva säkerhetshandlingarne, utan att han skall lemna föreskrifter om, hvilka obligationer få såsom sådana godkännas. Meningen är naturligtvis den, att det skall vara goda, allmänna obligationer, hvilka lätt kunna säljas till sitt fulla värde; och när det nu för tiden bildas så många kreditbolag och äfven andra bolag, som utgifva obligationer, tror jag det vara skäl, att någon allmän föreskrift lemnas, hvilka slags obligationer kunna få grundlägga sedelutgifningsrätt, hvilka föreskrifter naturligtvis likväl icke få vara för mycket inskränkande.

Från frågan om säkerhetshandlingarne öfver gick talaren till frågan om sedelutgifning på guldplants och yttrade, att det vore olämpligt att grunda sedelutgifningsrätt derpå. Jag skulle emellertid tro, att guldplantsen i allmänhet anses för att vara särdeles solid, och om enskilda bankerna hafva tillräckligt stor kassa, en tredjedel af utelöpande sedelstocken eller något derutöver, så anser jag ej oriktigt att tillåta dem bygga sedelutgifning äfven på guldplants. Sådant kan vara lämpligt, just då bankerna finna guldförrådet i landet i jemförelse med den utelöpande sedelstocken alltför ringa, och derför, för att förekomma hvarje anledning till en kris, anse tiderna vara sådana, att guld måste importeras. Man begär just af bankstyrelserna, att de skola med ständig uppmärksamhet följa den allmänna penningemarknaden och iakttaga, när det är af behofvet påkalladt att importera guld; och det är väl vida bättre, att de enskilda bankerna sjelfva få direkte importera guld, än att Riksbanken skall nödgas göra det, men det är derhän, som talarens anmärkning skulle leda. Ty stadgar man, att de enskilda bankerna icke skulle få bygga sedelutgifning på guldplants och främmande guldmynt, så skulle deras enda resurs, då de behöfde guldmynt, vara att anlita Riksbanken. Jag deremot har ansett, att det borde få stå dem fullt öppet att sjelfva införskaffa guld, men att de derför äfven skulle få bygga sedelutgifning på detta af dem importerade guld, hvilket icke heller kan medföra någon skada. vare sig guldets är myntadt eller omyntadt.

I afseende på 28 § om invexlings skyldigheten gjorde talaren äfven många anmärkningar, som voro af ganska heterogen beskaffenhet. Han talade om invexlings skyldigheten, om ansvaret för bristande inlösen och om underlag af guld för den allmänna rörelsen.

I afseende på underlag af guld tror jag mig redan hafva visat, att förslaget äsyftar ett sådant underlag af omkring 13½ millioner; och det måtte väl medgifvas, att det kan vara likgiltigt, om de anskaffas för att derpå bygga sedelutgifning eller för att dermed verkställa invexling.

Hvad sjelfva invexlings skyldigheten beträffar, har talaren sjelf anmärkt, att det vore önskligt om de enskilda bankerna ålades att inlösa sina sedlar med guldmynt, "när vi få guld"; men hvad vill det säga, att vi få guld? Betyder det endast att hafva en *myntfot*, grundad på guld, eller att det finnes guld i allmänna rörelsen? För min del tror jag icke, att man kan lita på, att man ej gör de enskilda

bankerna ganska stora olägenheter, om man ålägger dem att inlösa sina sedlar med guld, innan det i allmänna rörelsen finnes tillräckligt med guld. Talaren ansåg, att, om de enskilda bankerna finge inlösa sina sedlar med riksbankssedlar och icke hade skyldighet att inlösa dem med guld, skulle de skrinlägga allt guld, som de kunde komma öfver, men att, om dem deremot ålades nyssnämnda skyldighet, guld skulle komma ut i allmänna rörelsen. Jag kan icke annat än vara af aldeles motsatt åsigt, ty jag tror, att, om man ålägger bankerna denna skyldighet, innan guld finnes i allmänna rörelsen, så skola de aldrig godvilligt utlemna ett enda guldmünt, emedan de ej veta, huru mycket guld de sjelfva behöfva hålla inne, men af en sådan bestämmelse kunna stora svårigheter uppkomma i synnerhet för banker i aflägsna landsorter. Talaren tycktes resonnera som så, att om privatbankerna ålades nyssnämnda skyldighet att inlösa med guld, så skulle äfven allmänheten vilja hafva guld. Jag tror emellertid för visso, att om allmänheten vill hafva guld, kan den också uttaga det hos Riksbanken; vill deremot ingen hafva guld, så blir det i allt fall liggande hos privatbankerna. Kommunikationerna i vårt land äro verkligen ännu icke så lätta, att ej ganska stora svårigheter, i synnerhet för aflägsna landsortsbanker, skulle kunna uppstå; och när man läser hvad som blifvit af bankstyrelserna i detta afseende yttradt, så finner man, att många af dem anse, att skyldigheten att inlösa sina sedlar med guld verkligen med afseende på svårigheten af kommunikationer skulle innebära en ganska stor olägenhet, då de icke veta, huru mycket guld de skola hålla inne. Och om de icke kunde fullgöra denna skyldighet, skulle följden deraf blifva, icke allenast chikan för den som deri bruste utan äfven en stor oro hos allmänheten, som finge läsa i tidningarne, att den eller den banken icke kunnat med guld inlösa sina sedlar. Jag tror icke det är skäl att gå fortare än hvad som med detta förslag åsyftas. Vill allmänheten hafva guld i rörelsen, så finnes intet hinder därför, och man kan med säkerhet påräkna, att bankerna beredvilligt skola underlätta guldets spridning genom att tillhandahålla guld åt sina kunder.

Härefter inlät sig talaren på ett ämne, som jag tror stricte böra behandlas särskildt från frågan om invexlingen, nemligen ansvaret för bristande inlösen. I detta afseende anser jag det vara en hufvudsaklig bestämmelse i förslaget, att de enskilda bankerna skola ansvara för att deras sedlar inlösas med guld, äfven i den händelse det skulle inträffa, att Riksbanken icke kan fortfara med sin invexling. Talaren ansåg deri en stor våda ligga för de enskilda bankerna, emedan denna invexlingsskyldighet skulle komma på dem allt för tvärt. Jag finner det emellertid aldeles otroligt och nästan omöjligt, att någon bankstyrelse icke skulle med uppmärksamhet följa penningställningen och gifva akt på när den behöfde guld; och skaffa bankerna sig guld i rättan tid, behöfva de icke, hvad möjligheten att med guld inlösa sina sedlar angår, frukta någon olägenhet deraf, att Riksbanken icke inlöser med guld. Det är för öfrigt den stora principen, att hvad, som är försträckt, skall med lika godt återgåldas, som ligger till grund för förslaget i denna del. Man tänker ogera på den olyckliga händelsen, att Riksbanken icke skulle kunna inlösa sina sedlar med

guld: men att skriva en ny lag angående enskilda banker utan att ålägga dem skyldighet att i hvarje fall med fullgodt värde inlösa sina sedlar, har jag ansett alldeles omöjligt. Ty icke kan en lagstiftare på förhand undanrödja en våda för ett visst fall, som han hoppas icke skola inträffa, derigenom, att han ur lagen utesluter alla föreskrifter, huru i ett sådant fall skulle förhållas. Äfven detta fall måste i lagstiftningen tagas i betraktande; och sådana olyckor som de här i fråga varande hafva hänt större nationer än vår. Men hvad blefve väl följden, om icke allenast Riksbankens sedlar blefve oinlösliga, utan äfven 26 eller ännu flera enskilda banker hade sedlar, som vore utelöpande, men icke inlöstes, derföre att något ansvar icke vore stadgadt att inlösa dem: och äfven dessa sedlar skulle derföre falla i värde. Ja, detta blefve förhållandet icke allenast med de sedlar, som voro utelöpande då olyckan inträffade, utan huru skulle man kunna hindra bankerna att, äfven efter det Riksbanken icke längre med guld inlöste sina sedlar, utgifva egna sedlar och i huru stora massor som helst? Den enda resursen för ett land, som utgifvit mera sedlar än det kan inlösa, ligger deri, att det sjelf håller kontroll öfver huru mycket sedlar utgifvas. Men i vårt land skulle en sådan kontroll vara alldeles omöjlig. Visserligen skulle allmänheten söka skydda sig sjelf genom att mottaga så litet sedlar som möjligt, och jag betvivlar icke heller att bankstyrelserna skulle, så vidt omständigheterna medgäfvade, uppfylla de dem ålagda skyldigheter för att derigenom göra ställningen så god som möjligt, men vådorna af att icke blott Riksbanken utan äfven samtliga enskilda banker skulle kunna utgifva sedlar, hvilkas inlösnings efter fulla värdet icke längre vore på något sätt försäkrad, skulle i allt fall kvarstå, och böra enligt mitt förmenande i tid förebyggas.

Jag har hittills förbigått den speciela anmärkningen mot förslaget, att bankernas kassa icke skulle få understiga $33\frac{1}{3}$ procent af deras utelöpande sedelstock. Det skulle göra mig mycket ondt, om denna bestämmelse verkligen skulle förorsaka privatbankerna några praktiska olägenheter, men då de mest erfarne fackmän hafva sagt mig, att detta procenttal icke är öfverdrifvet, och detta äfven af den aktade talaren sjelf erkändes, så att i detta hänseende bestämmelsen icke kan sägas vara för sträng, hvaremot verkligen hänt, att enskilda banker icke haft öfver 20 procent af utelöpande sedelstocken i kassa och stundom äfven derunder, så måste jag hemställa, om icke en bestämmelse om förhållandet emellan kassan och utelöpande sedelstocken bör i banklagen finnas. Alla de föreskrifter, man gifver om kontroll, gå derpå ut, att icke något skall inträffa, som kan åstadkomma rubbning eller skaking i allmänna rörelsen, och möjligheten deraf vinnes säkrast genom att ständigt hålla en tillräckligt stor kassa. Då i förslaget jemväl finnes bestämmelsen, att såsom kassa får räknas i Riksbanken inestående behållning, så bör det ju icke synas svårt för en bankdirektör att så inrätta sig, att han i fall af behof kan telegrafera till sitt ombud i Stockholm, att det skall anskaffa penningar och insätta i Riksbanken; och då sistnämnda medgifvande angående kassans beräkning finnes,

tror jag verkligen icke att föreskriften om detta procenttal behöfver störa hans nattro.

Den andre talaren i ordningen gjorde den allmänna anmärkningen, att denna lag skulle blifva af civil-lags natur. Detta blir väl dock icke följden deraf, att Kongl. Maj:t velat inhemta Riksdagens tanke angående en ekonomisk lag, som Kongl. Maj:t ämnar stifta, och att Riksdagen med anledning deraf har att vid den Kongl. propositionens behandling iakttaga samma föreskrifter, som gälla angående behandlingen af lagförslag af civil-lags natur. Vill man att en lag skall blifva civil-lag, så föreskrifver man i densamma, att den icke får ändras utan Kongl. Maj:ts och Riksdagens samfälda beslut. Någon sådan föreskrift finnes dock icke här intagen, och Kongl. Maj:t har följaktligen rättighet att ensam vidtaga ändringar i densamma, så väl mindre som större, om jag än, hvad de större beträffar, tror, att lagstiftningen i ett så grannlaga ämne hädanefter som hittills icke kommer att ske utan Riksdagens hörande. Författningen af år 1864 utkom visserligen i administrativ väg, men Riksdagen deltog emellertid deruti, ty den tillkom på grund af ett förslag, väckt inom Riksdagen. Det ligger emellertid otvifvelaktigt i sakens natur, att större förändringar, såsom jag nyss yttrat, icke komma att ske utan båda statsmakternas medverkan, hvilket dock icke vill säga detsamma, som att lagen kommer att blifva af civil-lags natur.

Herr Wallenberg: De $33\frac{1}{3}$ procenten äro olämpliga, emedan denna siffra för somliga banker betyder rakt ingenting, under det att den för andra blir en stor tunga. Med de bestämmelser förslaget innehåller om dagliga kontrollsiffror och dagliga noggranna anteckningar af allmänna ombud, hvilka sjelfva måste föra böcker, kan en bank icke hafva någon nytta af dessa $33\frac{1}{3}$ procent i kassa mot utelöpande sedlar, då de nemligen icke kunna användas såsom *kassareserv*, emedan, om proportionen öfverskrides för en enda dag, så kostar detta banken 1,000 R:dr i plikt, äfven om bristen i kassan fylles dagen derpå. Siffran är helt och hållet gripen ur luften och har intet annat skäl för sig, än att *man tycker* den vara lämplig.

Herr Chefen för Finans-departementet har yttrat, att det skulle fordras 36 å 40 millioner i guld för att enskilda bankerna skulle kunna åläggas att med verkligt mynt inlösa sina sedlar. I min motion (N:o 17 i denna Kammare vid denna riksdag) finnes det likväl en tryckt tabell, som utvisar, att det icke skulle erfordras mera än 10,791,000 R:dr, och jag vet således icke hvarifrån siffran 40 millioner kommit.

Vidare vill jag anmärka, att förutsättningen, att det bör finnas *nytt* i allmänna rörelsen, *innan* enskilda bankerna kunna åläggas skyldigheten att med mynt invexla sina sedlar, hvilat på ett förbi-seende af det förhållandet, att ytterst litet af den allmänna rörelsen går förbi *bankkontoren*. Kunde man märka hvarje sedel och hvarje mynt, som passerat ett bankkontor, så skulle man verkligen finna att högst få af de sedlar eller mynt, som äro ute i allmänna rörelsen

skulle sakna sitt märke. När guldmynnet kom ut i rörelsen, kom största delen genast in i bankkontoren, men icke kan man väl begära, att de enskilda bankerna skulle uttränga sina egna sedlar genom att, annat än i undantagsfall, då t. ex. någon begär att få några nya guldsbantlar till spelpenningar, göra sina utbetalningar i guld. Det återstår ännu tre år innan de flesta oktrojerna gå till ända, men innan nya oktrojer beviljas bankerna, måste dem åläggas skyldighet att inveda med guld. Ty inbillar man sig, att det skall komma guld i allmänna rörelsen, så länge ingen enskild bank behöfver lemna ut guld och allmänheten således icke har rättighet att annat än såsom ett tillmötesgående begära ett enda guldmynnt af de enskilda bankerna, så gör man sig skyldig till en stor missuppfattning.

Herr Mannerskantz: Jag har icke haft tillfälle att på annat sätt taga kännedom om det Kongl. förslaget, än genom den diskussion, jag nu fått afhöra; men jag kan ändock icke underlåta att före remissen till Utskottet uttala den åsigten, att det är alldeles fåfängt, att för de enskilda bankerna söka åstadkomma någon tillförlitlig kontroll öfver sedelutgifningsrättens begagnande — med hänseende både till den utelöpande sedelmassans verkliga storlek och befintligheten af de olika säkerheter eller värden hvarpå sedelutgifning bör grundas. — på annat sätt, än genom att bestämma att sedelutgifningsrätten skall stå i ett visst förhållande till grundfonden, och på samma gång föreskrifva, att säkerhet i fullgoda värdepapper skall finnas i offentligt förvar nedsatt för hvarje ifrån banken utgifven banksedel, som icke motsvaras af bankens egande behållningar af metallisk valuta. Att icke blott bankerna sjelfva utan jemväl offentlig myndighet skall pröfva beskaffenheten af sålunda för sedelutgifningen ställda säkerheter är redan föreskrifvet, men då kreditsedelmassan i landet kunde blifva alltför stor, om det tillåtes utgifva sedlar, utan annan begränsning än deponerade säkerhetspappers värdebelopp, bör dessutom föreskrifvas, att den sedelutgifning, som grundas på sådana säkerheter ej får öfverstiga en viss, i förhållande till grundfonden bestämd gräns. De bestämmelser, som härom göras, blifva dock ganska lätta att öfvervaka, emedan de föreskrifna säkerheterna ej behöfva finnas på mer än ett ställe: men att, efter den starka utveckling det enskilda bankväsendet numera i vårt land vunnit, och med det högst betydliga antal afdelningskontor, som de flesta banker nu hafva spridda öfver sina ofta vidsträckta verksamhetsområden, kunna, hvad dag som helst, utöfva en bestämd tillförlitlig kontroll öfver det belopp i riksbankssedlar, som en bank har inne i sin kassa, och i hvad förhållande sådan kassatillgång står till bankens utelöpande sedelstock, anser jag icke vara möjligt, hvarken för bankens styrelse sjelf eller för någon tillsatt offentlig kontrollant af bankens förvaltning; och med afseende å denna omöjlighet att kunna hålla reda på huru en på många ställen fördelad riksmynnskassa ständigt växlar i sitt förhållande till en likaledes opphörligt föränderlig sedelutgifning, hyser jag för min del den åsigten, som jag, äfven på grund af andra viktiga skäl, ofta förut uttalat, att en

inneliggande kassa, som består utaf en annan banks utgifna sedlar, icke bör få läggas till grund för någon banks sedelutgifningsrätt, och att kassabehållningen i en enskild bank, således icke, utan för så vidt den utgöres af guldmynt eller annan metallisk valuta, kan tillåtas berättiga till derpå grundad sedelutgifning. En sådan inskränkning af sedelutgifningsrätten tror jag icke medföra någon olägenhet, om blott man bestämmer den å deponerade säkerheter grundade sedelutgifningsrätten tillräckligt stor i förhållande till grundfonden; ty om man det gör, kan den för landets rörelse behöfliga elasticiteten i dess utelöpande sedelmassa på fullt tillfredsställande sätt beredas, äfven genom en på förhand bestämd gräns för den sedelutgifning, som icke af metallisk kassa motsvaras; men genom en sådan begränsning vinnes, att, om ökad behof af rörelsemedel i landet inträffar, detsamma fülles icke genom en ny kreditsedelutverkning utan på sundare sätt, genom af behofvet framkallad tillökning i den metalliska myntmassan, både den som ligger i bankernas kassa och den som finnes spridd i landets rörelse, eller ock genom förökande af det utaf bankdelegarne tillskjutna grundkapital.

Jag tror, att, om vi nu, i afseende på vårt bankväsende, vilja öfvergå till något nytt, som icke blott anses vara, utan verkligen blifver bättre än det gamla, vi då icke böra försumma att, sedan guldmyntfotens införande gjort det möjligt, göra metallisk valuta till både underlag och stöd för landets omsättningsrörelse och all deri ingående sedelutgifning; och då måste man, på sätt jag nu antydt, nödvändigtvis föreskrifva, att, sedan en viss gräns i förhållande till grundfonden blifvit satt för en banks på värdepapper grundade sedelutgifning, för derutöfver skeende utgifning af banksedlar någon annan kassa ej får läggas till grund, än den som består af metallisk valuta, d. v. s. både myntadt guld och guld i plantsar, hvilka senare jag anser lika tillförlitliga, då det icke bör vara svårt att låta kontrollera både hvad plantsarne väga, och att de bestå af verkligt fullgodt guld.

Hvad den del af det kungliga förslaget angår, som bestämmer, att de enskilda bankerna, utan att de förut varit pligtiga dertill, skulle åläggas skyldighet att inlösa sina sedlar med guld, ifrån den stund Riksbankens sedlar upphört att med metalliskt mynt inlösas, tror jag, att tillämpningen af denna nya föreskrift gränsar till det omöjliga och blott skulle hafva till påtölyd, att samtliga enskilda banker, på samma gång som Riksbanken måste inställa sina betalningar och upphöra med sin verksamhet. Då nemligen de enskilda bankerna, enligt grundlagen, så länge dess bud icke äro ändrade, skulle vara pligtiga att vid till dem skeende liqvider, äfven sedan Riksbankens vaxling blifvit inställd, i allt fall såsom mynt eller lagligt betalningsmedel emottaga Riksbankens sedlar, skulle, i samma stund som dessa sedlar upphöra att inlösas, hela bankernas hopsamlade inneliggande förråd deraf förvandlas till en värdelös massa, som ingen ville och ingen behöfde utaf bankerna emottaga, och hvars upphörande såsom dittills tillåten grund för sedelutgifning skulle för bankerna föranleda en plötslig omedelbar rubbning i det föreskrifna förhållandet emellan

deras inneliggande kassa och utelöpande sedelstock, samt tvinga dem att, om de ej genast försättas i överksamhet, genom starka indragningar å deras sedelutgifning och öfriga rörelsegrenar, göra för allmänna rörelsen skadliga, men för bankernas räddning dock sannolikt oftast fåfänga försök att hålla sig uppe. Jag tror att, om man vill föreskrifva, att *alla* banker skola ega samma skyldighet att alltid inlösa sina sedlar med guld, det, sedan guldmünt kommit ut i den allmänna rörelsen och med de lätta kommunikationer som vi nu hafva, utan mycken svårighet skall låta sig göra, om blott man i tid, och medan förhållandena ännu äro gynnsamma därför, vänjer de enskilda bankerna att icke lita på Riksbankens myntförråd, utan sjelfva förse sig med och hålla för dessa sedlars inlösen fullt tillräcklig metallisk kassa; men gör man det, kan man möjligen komma derhän, att, om än Riksbanken en gång emot förmodan skulle inställa sina invexlingar, de enskilda bankerna, antingen samtliga eller flera eller färre ibland dem, då likväl skulle kunna fortfara att, såsom de förut blifvit vanda och lärt sig kunna göra, inlösa sina sedlar med guld.

Den starka utveckling, som vårt lands affärsverksamhet i alla riktningar under de senare åren börjat taga, påkallar, utan uppskof, ökad omtanke och försigtighet till förebyggande deraf, att den ej må störas eller återhållas genom möjliga rubbningar i alla af ett fast myntvärde till sin säkerhet beroende kreditförhållanden, och jag tror därför, att man redan nu bör börja försöket att grunda hela vår af samtliga banker besörjda penningarörelse på metalliskt mynt; men gör man icke det, utan forfar att uteslutande hvälfva på Riksbanken skyldigheten att anskaffa allt det guld, som behöfves för att i dess fulla orubbade värde upprätthålla en ständigt ökad massa af utelöpande banksedlar och andra omsättningsmedel, då tror jag att svåra följder deraf lätt kunna uppkomma.

Jag har redan nu ansett mig böra uttala dessa tankar, ty frågan är verkligen så vigtig, att den icke nog tidigt och väl kan betänkas.

Öfverläggningen förklarades slutad och den Kongl. propositionen jemte yttrandena hänvisades till Banko-Utskottet.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 11 dennes bordlagda memorial N:o 63, i anledning af erhållen återremiss å 2 mom. af Stats-Utskottets memorial N:o 59, med förslag till voteringspropositioner rörande frågor under sjetta hufvudtiteln.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets den 11 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående bestridande af en del kostnader för den senast företagna arktiska expeditionen; och

N:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från kronohemmanet Tostebyn.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde; hvarefter Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ e. m.

In fidem

O. Brakel.
